

Consultatie van het ministerie van EZ over het voorontwerp
van wet tot implementatie van Richtlijnen 2009/136/EG en
2009/140/EG (versie 15 april 2010)

Reactie van KPN

KPN
Contactpersoon: mr. P.C. Knol
Postbus 30 000
2500 GA Den Haag
paul.knol@kpn.com

Kenmerk: R/10/U/066

28 mei 2010

INHOUD

In dit document worden de volgende onderwerpen behandeld:

1. INLEIDING EN SAMENVATTING	1
2. DEFINITIES EN DOELSTELLINGEN VAN DE WET (HOOFDSTUK 1 TW)	3
3. FREQUENTIEBELEID (HOOFDSTUK 3 TW)	3
4. NUMMERS (HOOFDSTUK 4 TW)	5
5. GRAAFRECHTEN (HOOFDSTUK 5 TW)	5
6. INTEROPERABILITEIT (HOOFDSTUK 6 TW)	6
7. AANMERKELIJKE MARKTMACHT (HOOFDSTUKKEN 6A EN 6B TW)	7
8. EINDGEBRUIKERSBELANGEN (HOOFDSTUK 7 TW)	7
9. UNIVERSELE DIENSTVERLENING (HOOFDSTUK 9 TW)	10
10. PRIVACY (HOOFDSTUK 11 TW)	11
11. CONTINUÏTEIT (HOOFDSTUK 11A TW)	13
12. OVERGANGSRECHT EN INVOERINGSTERMIJNEN	14

1. INLEIDING EN SAMENVATTING

KPN heeft kennis genomen van het voorontwerp van het wetsvoorstel strekkende tot implementatie van (zoals wel genoemd) de Richtlijn betere regelgeving en de Richtlijn burgerrechten. KPN ondersteunt de stelling op p. 1-2 van de ontwerp MvT, dat het wetsvoorstel ernaar moet streven louter de richtlijnen te implementeren voor zover dat noodzakelijk is.

Het belang van geharmoniseerde (en dus beleidsvrije) implementatie

Een zorgvuldige en evenwichtige implementatie van de richtlijnen is van groot belang met het oog op investeringszekerheid en het tegengaan van (internationale) concurrentievervalsing. KPN en andere marktpartijen moeten weten waar zij aan toe zijn nu en in de toekomst. Zeker de onderdelen van de richtlijnen die potentieel impact kunnen hebben op bedrijfsvoering en investeringsbeslissingen – zoals thema's als netneutraliteit, kwaliteit van netwerken en consumentenbescherming – kunnen grote invloed hebben. Als Nederland daarbij een invulling zou kiezen die verder gaat dan in Europa is vastgelegd zal dat uiteindelijk slecht voor het investeringsklimaat zijn. In Nederland actieve bedrijven zoals KPN concurreren in (delen van) Europa en niet alleen in Nederland. Ongelijke lasten die uit regelgeving voortvloeien tussen bijv. Nederland en Duitsland kunnen het toch al ongelijke speelveld nog verder in het nadeel van Nederlandse aanbieders als KPN doen uitvallen. Waar dat uitgangspunt van een 'één-op-één' implementatie is verlaten zou dat dan ook heroverwogen moeten worden.

Een voorbeeld van een regeling die strenger is dan de Richtlijn voorschrijft betreft het opnemen van de verplichting om ten aanzien van cookies 'ondubbelzinnige' toestemming van de eindgebruiker te verlangen. KPN zal daar hierna nader op ingaan. Het stellen van strengere eisen is niet in overeenstemming met het uitgangspunt van volledige harmonisatie van de richtlijnen. In dit kader is relevant dat de regels, vooral waar zij zich richten op internet-

dienstverlening, grensoverschrijdend effect hebben. KPN is van mening dat zonder geharmoniseerde aanpak geen strengere implementatie dan de Richtlijn voorschrijft in de verschillende lidstaten kan plaatsvinden.

Delegatie naar lagere regelgeving

Een algemene constatering bij het voorontwerp is dat op veel punten de inhoudelijke implementatie van verplichtingen via delegatie naar lagere regelgeving is doorgeschoven. Dat past bij het karakter van een 'kaderwet' zoals de Telecommunicatiewet (hierna ook 'Tw') nu eenmaal is, maar geeft meteen ook het beperkte karakter van deze consultatie aan. KPN meent dat de mate van delegatie die wordt voorgesteld het risico meebrengt dat de daadwerkelijke implementatie in lagere regelgeving misschien minder 'beleidsvrij' zal plaatsvinden. Er zijn mogelijkheden om dat risico te beperken. Zo zouden delegatiebepalingen meer geclausuleerd moeten worden. Delegatie naar AMvB of ministeriële regelgeving zou slechts mogen plaatsvinden voor zover de inhoud van die lagere regelgeving uitdrukkelijk is bepaald en voorgeschreven op Europees niveau. Dat voorkomt dat in latere fase ook onderwerpen waarvan geen verplichting tot implementatie bestaat onder de open normen van delegatie kunnen worden gebracht. Zie in dat verband reeds de grondslag in het huidige artikel 18.2, eerste lid: 'Bij algemene maatregel van bestuur kunnen regels worden gesteld die noodzakelijk zijn voor uitvoering van .....'. Eigenlijk bevat deze bepaling al voldoende delegatiebevoegdheid en zijn aanvullende bevoegdheden daartoe overbodig, en – zeker waar het noodzakelijkheidvereiste ontbreekt – zelfs onwenselijk. Mocht toch voor een groot aantal afzonderlijke delegatiebepalingen worden gekozen dan zal steeds dat noodzakelijkheidvereiste, ofwel andere clausulering van de delegatie moeten plaatsvinden.

Voorbeelden van regelingen die in ruime mate delegatie naar lagere regelgeving voorschrijven en waar harmonisatie juist zeer gewenst is zijn vooral te vinden in de voorgestelde wijzigingen van hoofdstukken 7, 9 en 11 en het nieuw toegevoegde hoofdstuk 11A. Juist op die gebieden geldt dat harmonisatie moet plaatsvinden tussen de lidstaten om te voorkomen dat aanbieders in een lidstaat aan strengere regelgeving onderworpen worden dan vergelijkbare aanbieders in andere lidstaten.

KPN gaat ervan uit dat deze bepalingen van lagere regelgeving afzonderlijk – en uiterlijk gelijktijdig met de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel – in consultatie zullen worden gebracht, zodat het geheel aan nieuwe regelgeving kan worden beoordeeld op consistentie en effecten.

Uitstel van implementatie

Op een aantal onderdelen – zoals ten aanzien van netneutraliteit – wordt in de toelichting van het voorontwerp aangegeven dat nu nog geen regels worden voorgesteld. Daarmee wordt (impliciet) een oproep gedaan aan de sector om aan bepaalde niet geëxpliciteerde normen te voldoen, omdat anders alsnog nieuwe regels opgesteld zullen of kunnen worden. Naast het feit dat het (mededingingsrechtelijk) vaak gecompliceerd is om op dit soort brede terreinen tot alom in de markt gedragen oplossingen te komen, is het ontbreken van heldere uitgangspunten complicerend. Ofwel er wordt gekozen om bepaalde onderwerpen niet te reguleren, ofwel er worden concrete uitgangspunten gesteld na gedegen beleidsafwegingen. Alleen op die manier is er voldoende zicht op de geldende regels en kan een goed investeringsklimaat ontstaan.

Invoering en overgangsrecht

Tenslotte merkt KPN op dat het voorontwerp een groot aantal bepalingen bevat waarvan de implementatie ingrijpende technische implicaties zal hebben. Om aan de regels te kunnen voldoen zullen technische en operationele maatregelen moeten worden getroffen. Daarmee is tijd en geld gemoeid. KPN wijst in dit kader onder meer op de bepalingen ten aanzien van het treffen van maatregelen om veiligheidsrisico's te beheersen en continuïteit en integriteit van diensten te waarborgen, het vragen van toestemming voor cookies, de verplichting om veiligheidsinbreuken aan betrokken gebruikers te melden en eisen ten aanzien van nauwkeurigheid en betrouwbaarheid van locatiegegevens. KPN is van mening dat, om aanbieders in staat te stellen om aan de wettelijke vereisten te voldoen, in ieder geval zal moeten worden voorzien in een redelijke overgangstermijn.

In het voorontwerp ontbreekt overgangsrecht. Uit artikel V en uit de Transponeringstabel die door EZ bij het voorontwerp op de website is geplaatst kan worden opgemaakt dat dit nog in studie is (zie bij art. 9bis Kaderrichtlijn: 'PM'). Dit is echter een te wezenlijk onderdeel van het wetsvoorstel om de consultatie van het voorontwerp zonder dat onderdeel te kunnen afronden.

In het navolgende worden meer in detail opmerkingen geplaatst bij de wijzigingen die in het voorontwerp worden voorgesteld op de bestaande bepalingen van de Telecommunicatiewet.

2. DEFINITIES EN DOELSTELLINGEN VAN DE WET (HOOFDSTUK 1 TW)

De voorgestelde wijzigingen in artikel 1.1 zijn volgens KPN in lijn met de gewijzigde richtlijnen. KPN neemt aan dat de aanpassingen van de definities voor zover die doorwerken in de lagere regelgeving gelijktijdig met de invoering van de wijzigingswet zullen worden aangepast.

De binding van het handelen van OPTA aan de Kaderrichtlijn is in (het beperkt gewijzigde) artikel 1.3 gewaarborgd. Het toenemende belang van het frequentiebeleid en het gegeven dat de wet op dat gebied niet OPTA maar de Minister van EZ (c.q. het Agentschap Telecom) als toezichthouder kent brengt mee dat hetzelfde zou moeten gebeuren ten aanzien van het handelen van de Minister van EZ (en daarmee het Agentschap Telecom). Aan artikel 1.3 zou dat moeten worden toegevoegd. Artikel 8 Kaderrichtlijn e.v. richten zich tot de 'nationale regelgevende instanties' en als er in Nederland voor wordt gekozen een deel van die rol bij de Minister te laten dienen de waarborgen van de richtlijn ook expliciet voor de Minister te gelden.

3. FREQUENTIEBELEID (HOOFDSTUK 3 TW)

Er is in het voorontwerp voor gekozen de wijzigingen in de bepalingen met betrekking tot het frequentiebeleid te formuleren als aanpassingen van de tekst van wetsvoorstel 31 412, zoals dat thans nog in de Tweede Kamer aanhangig is. Het is echter nog onzeker of dit wetsvoorstel wel – in de aanhangige vorm – in werking zal treden voordat de implementatiewet behandeld zal worden. KPN gaat ervan uit dat EZ als dat nodig zou worden het wetsvoorstel daarop zal aanpassen. In dat geval is er echter geen gelegenheid geweest voor

marktpartijen om te reageren op de wijzigingen die dan in de thans geldende wettekst noodzakelijk zijn. Het zou gewenst zijn die gelegenheid dan alsnog te bieden.

Aan artikel 3.3 (van wetsvoorstel 31 412) wordt met onderdeel D van het onderhavige voorontwerp een zinsnede toegevoegd, waarmee volgens de toelichting het bepaalde in artikel 14 Machtigingsrichtlijn wordt geïmplementeerd. Daarin staat dat 'belanghebbende partijen, met inbegrip van gebruikers en consumenten' de gelegenheid moet worden gegeven hun standpunt kenbaar te maken over voorgenomen wijzigingen van 'de rechten, voorwaarden en procedures inzake algemene machtigingen en gebruiksrechten ...'. De voorgestelde wijziging gaat echter niet over de aan individuele vergunningen of registraties verbonden rechten en voorwaarden, maar over het frequentieplan. Daarmee zou artikel 14 Machtigingsrichtlijn dus niet juist worden geïmplementeerd. Enerzijds wordt de consultatie van frequentieplanwijzigingen verbreed zonder dat daartoe een Europeesrechtelijke noodzaak bestaat en anderzijds zou het voorschrift niet gelden bij wijzigingen van vergunningen die niet uit een frequentieplanwijziging voortvloeien, terwijl het voorschrift van de richtlijn nu juist daarop is gericht. Deze aanpassing moet dus worden heroverwogen. De voorgestelde wijziging is temeer twijfelachtig nu het gaat om de 'implementatie' van een voorschrift dat al sinds 2002 in artikel 14 machtigingsrichtlijn staat en kennelijk nooit aanleiding heeft gegeven om de nu voorgestelde afwijking van de Awb op te nemen. Terecht is daarvan volgens KPN afgezien en bij alle toezicht door de Europese Commissie op een correcte implementatie van het voorschrift is daarop ook nooit enig commentaar gekomen. Met de wijziging van artikel 3.16 (toevoeging derde lid), is de Machtigingsrichtlijn voor zover nodig op dit punt voldoende geïmplementeerd.

Met de voorgestelde wijziging van artikel 3.19 (van wetsvoorstel 31 412) wordt een nieuw concept geïntroduceerd: De minister kan een vergunning wijzigen of intrekken – als daar gronden voor zijn – maar daarnaast kan hij de vergunninghouder ook verplichten om een vergunning over te dragen aan een andere partij die van de minister toestemming heeft gekregen om die frequenties te gebruiken. Hiermee wordt beoogd het nieuwe zesde lid van artikel 5 Machtigingsrichtlijn te implementeren. Dat lid schrijft voor dat lidstaten passende maatregelen treffen met het oog op efficiënt gebruik van spectrum en tegengaan van verstoring van de mededinging, 'zoals een vermindering, intrekking of gedwongen verkoop van een recht om radiofrequenties te mogen gebruiken'. Artikel 3.19 voorziet in navolging van het thans geldende artikel 3.7 in de mogelijkheid van intrekking of (tweede lid) wijziging van een vergunning. Of onder die wijzigingsmogelijkheid ook gedeeltelijke intrekking wordt begrepen ('vermindering' van radiofrequenties in de richtlijn) is niet expliciet bepaald, of in de toelichting vermeld, maar lijkt verdedigbaar. Het kan wenselijk zijn dit expliciet in de tekst van de bepaling op te nemen, of in de toelichting expliciet aan te geven dat vermindering van spectrum een vorm van wijziging van de vergunning is. In het voorontwerp wordt eigenlijk alleen een wijziging voorgesteld om de door de richtlijn opgenomen mogelijkheid van 'gedwongen verkoop' een grondslag te geven. Deels wordt dat gedaan door een grondslag te geven voor lagere regelgeving, maar deels wordt die mogelijkheid in de voorgestelde bepalingen al ingevuld. Volgens KPN zou duidelijker moeten zijn dat ook deze mogelijkheid een 'utimum remedium' is en dat daarvan pas gebruik kan worden gemaakt nadat de vergunninghouder in de gelegenheid is gesteld om te reageren op een voornemen om van de bevoegdheid gebruik te maken. De strakke tijdlijnen die in het voorstel worden genoemd zouden vergunninghouders zonder zo'n 'voorfase' onder grote druk plaatsen om hun vergunningen te laten intrekken (lid 5), of verkopen aan een niet zelf uitgekozen derde (lid 4). De richtlijn verplicht er niet toe om de overheid te laten bepalen aan wie de vergunning mag worden verkocht, zoals wordt voorgesteld. De gekozen invulling beperkt in dat opzicht

de vrijheid van de vergunninghouder onnodig en gaat daarmee verder dan wenselijk. Het initiatief van de verkoopprocedure en keuze van de wederpartij moet bij de vergunninghouder liggen, met instemming van de Minister. De thans gekozen invulling gaat te ver.

Het nieuwe artikel 9ter Kaderrichtlijn verplicht lidstaten de mogelijkheid van 'overdragen of verhuren' te realiseren. Met artikel 3.20 van wetsvoorstel 31 412 (thans artikel 3.8) is de mogelijkheid van overdracht al sinds 1998 in Nederland geregeld. De mogelijkheid van verhuur van frequenties is dat echter niet en het is KPN uit ervaring bekend dat in het toezicht er geen helder beleid op dit punt is. Vormen van gebruik door derden die als 'verhuur' door de vergunninghouder kunnen worden beschouwd worden door het AT niet als goed gebruik van de vergunning gezien. Het is dan ook noodzakelijk om artikel 9ter beter in het voorontwerp te implementeren en daarin ook expliciet de mogelijkheid van verhuur te regelen.

Volgens de Transponeringstabel die door EZ op de website is geplaatst gaat EZ er vanuit dat het nieuwe artikel 8bis Kaderrichtlijn geen implementatie behoeft. Dit artikel voorziet inderdaad niet in rechtstreekse rechten of verplichtingen van burgers, maar in instructies voor lidstaten ten aanzien van het frequentiebeleid. Hoewel daarmee verdedigd kan worden dat de bepaling inderdaad geen implementatie behoeft, dient wel zeker gesteld te worden dat Nederland aan die harmonisatiebepaling zal voldoen. Omdat het hier vooral gaat over onderwerpen die het frequentiebeleid raken (harmonisatie van frequentiegebruik en toewijzing van frequenties aan bepaalde toepassingen), betreft dit onderwerp voornamelijk het frequentieplan. KPN meent daarom dat aan artikel 3.1, eerste lid (wetsvoorstel 31 412) na het eerste zinsdeel zou moeten worden toegevoegd 'en in overeenstemming met artikel 8bis van richtlijn nr. 2002/21/EG'.

4. NUMMERS (HOOFDSTUK 4 Tw)

Het voorgestelde nieuwe negende lid van artikel 4.10 verruimt de mogelijkheid om bij lagere regelgeving regels te stellen over nummerportabiliteit. Deze mogelijkheid vloeit niet voort uit de richtlijnen en strijdt met het uitgangspunt dat met dit wetsvoorstel slechts wijzigingen worden ingevoerd die daaruit voortvloeien. De toelichting bij de bepaling meldt slechts dat op grond hiervan ook verplichtingen (zouden) kunnen worden opgelegd 'aan partijen die een schakel vormen in het proces van overdragen en activeren van nummers in geval van nummerportabiliteit'. Dit is niet nader afgebakend. Met de bepaling kunnen dus zonder nadere toelichting of (gemotiveerde) noodzaak potentieel voor marktpartijen belastende regels worden geïntroduceerd zonder nadere politieke afweging. Een dergelijke blanco delegatiebevoegdheid past niet binnen het doel van het wetsvoorstel en mag niet in de slipstream daarvan zonder gedegen noodzaak en goede belangenafweging worden meege-
nomen.

5. GRAAFRECHTEN (HOOFDSTUK 5 Tw)

Artikel 11 van de Kaderrichtlijn bepaalt dat een instemmingsbesluit binnen 6 maanden na aanvraag moet zijn genomen, behalve in gevallen van onteigening. In artikel 5.4, eerste en tweede lid, Tw wordt deze reactietermijn van 6 maanden geïmplementeerd, maar wordt niet gesproken over de uitzondering in geval van onteigening. Hoewel niet exact duidelijk is waarop deze uitzondering van onteigening slaat is de tekst hiermee niet volledig geïmplementeerd. Als daar in de Nederlandse situatie geen reden toe bestaat zou dat in de toelichting moeten worden verduidelijkt.

De materiële gevolgen van de invoering van een reactietermijn van 6 maanden in artikel 5.4 Tw, maakt echter de uitvoering van artikel 5.8, zesde lid, Tw praktisch onmogelijk. Artikel 5.8, zesde lid, Tw eist van een aanbieder van een openbaar elektronisch communicatienetwerk dat deze uiterlijk 16 weken na een verzoek van de gedoogplichtige tot het nemen van maatregelen over gaat tot het uitvoeren van deze maatregelen en dat deze uiterlijk 12 weken na een verzoek van de gedoogplichtige tot het verplaatsen van kabels overgaat tot de verplaatsing van deze kabels. Voordat de aanbieder daartoe kan overgaan heeft deze echter een instemming nodig overeenkomstig artikel 5.4 Tw waarop hij overeenkomstig het voorgestelde artikel 5.4 Tw mogelijk 6 maanden zou moeten wachten. Thans bepaalt artikel 5.4 Tw zelf geen termijn waarbinnen het instemmingsbesluit moet worden genomen. De Memorie van Toelichting bij artikel 5.4 Tw bepaalt wel dat het instemmingsbesluit overeenkomstig artikel 4:13 Awb binnen een redelijke termijn dient te worden genomen, en dat deze redelijke termijn in elk geval is verstreken indien het instemmingsbesluit na 8 weken na ontvangst van de melding niet is genomen. Gemeentes geven vaak bij gemeenteverordening vooraf aan binnen welke termijn zij een dergelijk instemmingsbesluit zullen nemen waarbij deze termijn steeds maximaal 8 weken bedraagt. In de praktijk wordt een dergelijk instemmingsbesluit vaak al binnen 4 weken genomen. KPN stelt voor om in artikel 5.4, eerste en tweede lid wordt opgenomen dat het instemmingsbesluit in ieder geval binnen 8 weken moet zijn genomen.

6. INTEROPERABILITEIT (HOOFDSTUK 6 Tw)

Artikel 6.5 (Interoperabiliteits- vs. toegangsverplichtingen ten behoeve van gespreksopbouw naar niet-geografische nummers)

Het gewijzigde artikel 28, eerste lid, van de UD richtlijn bepaalt onder meer dat eindgebruikers in de EU in principe toegang moeten hebben tot en gebruik kunnen maken van diensten met gebruikmaking van niet-geografische nummers binnen de Gemeenschap. Niet-geografische nummers dienen te worden onderscheiden in nummers die worden gebruikt voor mobiele telefonie en zogenaamde servicenummers. Er is namelijk een fundamenteel verschil tussen telefoondiensten voor uitgaand verkeer en telefoondiensten voor inkomend verkeer. Tot de eerste categorie behoren de standaard verkeersdiensten lokaal, nationaal en internationaal geografisch verkeer en nationaal en internationaal niet-geografisch verkeer naar mobiele aansluitingen: 'bellen om te bellen'. Tot de tweede categorie behoort al het verkeer naar niet-geografische nummers (met uitzondering van verkeer naar mobiele nummers): 'bellen om gebruik te maken van een andere, toegevoegde waarde dienst'. Deze diensten worden ook wel aangeduid als 'vervolgdiensten'. KPN meent dat die twee categorieën in het wetsvoorstel ten onrechte over één kam worden geschoren, en dat de aankiesbaarheid van vervolgdiensten niet onder de interoperabiliteitsverplichtingen kan worden geschaard.

Bij de tweede categorie (bellen om gebruik te maken van een vervolgdienst) is er geen (schriftelijke) overeenkomst tussen de aanbieder van de vervolgdienst en de oproepende abonnee, althans is dit in de meeste gevallen praktisch zeer moeilijk te realiseren. Het uitgangspunt van hoofdstuk 6 om aanbieders te verplichten 'eind-tot-eind-verbindingen' tussen eindgebruikers te realiseren past bij modellen waarin aanbieders op grond van het zogenaamde terminating model (gespreksafgifte) verkeersdiensten van elkaar afnemen. Bij diensten op basis van het originating model (gespreksopbouw) kiest niet de aanbieder van de beller of de dienst voor zijn klanten beschikbaar is, maar die van de gebelde eindgebruiker. Het aanbieden van vervolgdiensten aan eindgebruikers die zijn aangesloten op een

openbare telefoondienst via niet-geografische servicenummers geschiedt in de praktijk – afhankelijk van verschillende toepassingen en naar keuze van de opgeroepen abonnee d.w.z. de aanbieder van de vervolgdienst – op basis van ofwel het terminating, ofwel het originating model. Het wetsvoorstel gaat ten onrechte niet op dit onderscheid in. Door ongeclausuleerd te bepalen dat eindgebruikers in principe toegang moeten hebben tot en gebruik kunnen maken van diensten met gebruikmaking van niet-geografische nummers wordt in feite aan aanbieders van openbare communicatienetwerken en –diensten een toegangsverplichting ten behoeve van gespreksopbouw naar niet-geografische nummers opgelegd die worden gebruikt voor vervolgdiensten die naar keuze van de aanbieder van de vervolgdienst worden aangeboden in het originating model. Dat is in strijd met het systeem van de wet. Dergelijke toegangsverplichtingen kunnen immers alleen op grond van artikel 6a.2 worden opgelegd nadat uit een marktanalyse is gebleken dat de desbetreffende relevante markt niet daadwerkelijk concurrerend is en dat één of meer aanbieders op die markt zijn aangewezen als aanbieder met aanmerkelijke marktmacht.

7. AANMERKELIJKE MARKTMACHT (HOOFDSTUKKEN 6A EN 6B TW)

Artikel 6a.4 tweede lid (verlenging herzieningstermijn)

Artikel 16, zesde lid 6 onder a, van de Kaderrichtlijn bepaalt dat de termijn voor herziening van een marktanalysebesluit in uitzonderlijke gevallen met maximaal nog eens drie jaar kan worden verlengd wanneer de NRI daartoe bij de Commissie een gemotiveerd verzoek heeft ingediend. Ten onrechte wordt in het voorgestelde lid 2 niet toegevoegd dat verlenging alleen in uitzonderlijke gevallen aan de orde kan zijn.

Artikel 6a.6 lid 2, onderdeel k (?)

In de laatste zin van de toelichting op de wijzigingen van artikel 6a.6, tweede lid, staat dat wijziging van onderdeel k het herstellen van een verschrijving betreft. Artikel 6a.6, tweede lid, kent echter geen onderdeel k. KPN vraagt zich af of hier sprake is van een misverstand.

8. EINDGEBRUIKERSBELANGEN (HOOFDSTUK 7 TW)

Dit hoofdstuk creëert vele formele bevoegdheden voor de Minister en OPTA, waarbij de materiële inhoud wordt gedelegeerd naar lagere regelgeving. In andere gevallen wordt de materiële norm wel al in de wet zelf opgenomen. Het betreft hier wijzigingen die vaak aanpassingen in algemene voorwaarden noodzakelijk zullen maken. Algemene voorwaarden worden in beginsel gemaakt met de bedoeling voor langere tijd (meerdere jaren) houdbaar te zijn. Omdat aanpassingen in algemene voorwaarden forse implementatietrajecten vragen wordt er door aanbieders naar gestreefd om het aantal wijzigingsmomenten tot het een minimum te beperken. Teneinde onnodige administratieve lasten te voorkomen zou de wetgever hetzelfde moeten doen. Dat houdt in dat nieuwe verplichtingen uit de wet en lagere regelgeving, die impact hebben op algemene voorwaarden, tegelijk in werking treden en ruim daarvoor worden gepubliceerd.

Tevens verzoekt KPN de Minister, bij het vaststellen van nadere regelgeving, de samenloop met de wettelijke verplichtingen nauwlettend in de gaten te houden. Reeds nu lijken er soms qua terminologie afwijkingen te bestaan tussen de tekst van bijvoorbeeld artikel 7.1 en het RUDE. Met toenemende (transparantie)verplichtingen in de tekst van hoofdstuk 7 en tevens een toenemende delegatiebevoegdheid wordt dit risico nog groter, zodat het nog meer aandacht behoeft. Daar waar dit speelt dient de terminologie van de lagere regelge-

ving te worden aangepast aan de terminologie van de wet. Zo zou bijvoorbeeld de afwijkende formulering van overlappende verplichtingen in artikel 7.1 Tw en artikel 3.2 RUDE zou waar mogelijk verminderd moeten worden en moet in elk geval worden voorkomen dat met uitbreiding van delegatie in lagere regelgeving op meer punten van de wet afwijkende terminologie wordt geïntroduceerd.

In het voorstel worden bevoegdheden tot het stellen van nadere regels toegekend aan de regering of de Minister van Economische Zaken op terreinen waarop OPTA nu ook reeds eigen beleid heeft gecreëerd. Zie bijvoorbeeld artikel 7.2, derde lid. OPTA heeft over dit onderwerp al een zogeheten 'beoordelingskader' over opgesteld. KPN verzoekt (in de wet of in de MvT) te verduidelijken of OPTA daartoe nog steeds de mogelijkheid heeft en/of de beleidsregels van OPTA ter zake zullen worden ingetrokken.

Contractstermijn (artikel 7.2a voorontwerp)

Bepaald wordt dat aanbieders aan eindgebruikers de mogelijkheid moeten bieden om een overeenkomst voor een bepaalde duur met een looptijd van ten hoogste 12 maanden aan te gaan. Dit artikel roept verschillende vragen op.

Ten eerste kan de tekst aanleiding geven tot de veronderstelling dat er per elektronische communicatiedienst (vaste telefonie, mobiele telefonie, internet, etc.) één mogelijkheid moet zijn om een jaarcontract af te nemen, maar dat er geen verplichting is om van ieder individueel aanbod (abonnementsvorm) van een dergelijke elektronische communicatiedienst een 'afspiegeling' te maken naar een jaarcontract. Dit zou verduidelijkt moeten worden.

Ten tweede leidt de huidige formulering ertoe dat er ook een 1-jaarscontract moet zijn als er reeds voor de klant 'vrijere' voorwaarden beschikbaar zijn (bijv. een contract voor onbepaalde tijd, dat op ieder moment opzegbaar is). Hoewel dit in overeenstemming zou kunnen zijn met de tekst van de richtlijn is de vraag welk doel hiermee gediend is.

Ten derde ziet KPN in lijn met het voorgaande graag de bevestiging dat het contract met bepaalde duur van 12 maanden na verloop van die bepaalde duur automatisch kan worden omgezet in een contract voor onbepaalde tijd, dat uiteraard op ieder moment opzegbaar is. Het is immers niet in het belang van de klant als zijn aansluiting plotseling eindigt – tenzij hij daar zelf om heeft verzocht door opzegging. Ditzelfde geldt voor de tweede volzin (24 maanden).

Ten slotte zou KPN graag in de toelichting bevestigd zien dat bij een 1-jaars abonnement andere voorwaarden gehanteerd kunnen worden dan bij een 2-jaars abonnement (bijv. een duurder randapparaat, of goedkoper tarief, bij een langere contractsdur).

Verstrekking van tariefinformatie aan uitgevers 'interactieve gidsen' (artikel 7.3 voorontwerp)

Het artikel bepaalt dat de in lid 1 bedoelde informatie kosteloos mag worden gebruikt voor het uitgeven van 'interactieve gidsen'. In de MvT wordt echter gesteld dat deze informatie kosteloos door de aanbieder zou moeten worden verstrekt. Dat veronderstelt dus een actieve verplichting voor de aanbieder om informatie te verstrekken aan dergelijke partijen – en dat ook nog eens kosteloos. Dat is niet in overeenstemming met de tekst van het voorontwerp, noch met de richtlijn en lijkt ook niet redelijk. Niet valt in te zien (i) waarom een aan-

bieder de informatie actief zou moeten verstrekken terwijl de informatie direct uit openbare bronnen kan worden gehaald; en (ii) als dit al zou moeten, waarom dit kosteloos zou moeten gebeuren – de derde partij gebruikt de informatie immers voor commerciële doeleinden.

Netneutraliteit (artikelen 7.3 en 7.4a voorontwerp)

In het wetsvoorstel wordt beoogd de bepalingen van de UD richtlijn die gaan over netneutraliteit te implementeren. Opvallend is in de eerste plaats dat dit nog slechts bepalingen zijn die een mogelijkheid geven hierin voorschriften te geven. Inhoudelijke normen worden nog niet gegeven. We richten ons hier op de belangrijkste bepalingen. De transparantie bepalingen worden in artikel 7.3, eerste lid onder d en vierde lid onder b en c, doorverwezen naar ministeriële regelingen, waarvan geen voorstellen bekend zijn. Mogelijk geldt hier hetgeen in het algemene deel van de toelichting (onderdeel 1.6.1, p. 12) wordt vermeld, namelijk dat er nog geen plannen bestaan om deze nadere regels uit te vaardigen. Daarnaast wordt een ongeclausuleerde bevoegdheid in het leven geroepen in artikel 7.4a die verwijst naar een nog onbekende algemene maatregel van bestuur waarin een minimumniveau van dienstverlening kan worden opgelegd aan aanbieders van openbare elektronische communicatienetwerken.

Met inachtneming van het uitgangspunt dat de regering hier letterlijk de Richtlijn implementeert, is het niettemin van groot belang dat snel duidelijkheid wordt gegeven hoe de regering hiermee verder wil. De regering had bijvoorbeeld kunnen uitspreken dat zij zich, in de geest van de wijze waarop zij de Europese wet- en regelgeving implementeert, zal houden aan wat in Europa zal worden afgesproken.

In plaats daarvan staan in de ontwerp MvT al allerlei voorschotten op wat zij wel en niet acceptabel vindt. Bijvoorbeeld zegt zij: 'Wel is de regering van opvatting is [sic] dat het onmogelijk maken van bepaald internetverkeer door de aanbieder om commerciële motieven ongewenst is'. En: 'Het niet of moeilijker toegankelijk maken van bepaalde toepassingen op het internet omdat deze mogelijk concurreren met eigen (andere) dienstverlening past daar niet bij'. Deze opmerkingen kunnen direct aanleiding geven tot problemen. Bijvoorbeeld als hieronder moet worden verstaan dat niet toegestaan is dat een gebruiker die via een mobiele verbinding zeer veel meer data gebruikt dan via de bekende fair use contractbepalingen (die vrijwel overal in gebruik zijn) toegestaan is wordt afgeremd in de mogelijkheden om te internetten omdat in de bewuste cel vele andere gebruikers een verslechtering van kwaliteit gaan ervaren of telefoniegebruikers moeilijk toegang kunnen krijgen.

De regering geeft aan dat het met de markt in gesprek wil. Daar staat KPN natuurlijk voor open. KPN hecht eraan dat de regering uitsprekt dat het niet vooruit wil lopen op de discussie die hierover ook in Europa nog gaande. Maatregelen die potentieel zeer vergaand kunnen zijn en voor de hele markt zullen gaan gelden zouden niet in isolatie moeten worden genomen. Dat werkt in de eerste plaats concurrentieverstorend voor Europees georiënteerde bedrijven als KPN, in de tweede plaats kunnen dergelijke maatregelen ook concurrentieverstorend binnen Nederland uitwerken en tenslotte kunnen vergaande verplichtingen ook invloed hebben op de investeringsbereidheid van aanbieders van elektronische communicatienetwerken in Nederland.

Artikel 7.3d voorontwerp

Hoewel dit artikel een delegatiebevoegdheid creëert om nadere regels te stellen is niet duidelijk of hiermee ook nadere regels gesteld kunnen worden ten aanzien van diverse problemen waarmee aanbieders thans te maken krijgen bij de uitvoering van – in het bijzonder – artikel 7.3c Tw. Nadere regelgeving is hier derhalve zeer gewenst, in het bijzonder m.b.t. (i) de termijn waarbinnen hiertoe door OPTA moet worden besloten in relatie tot 11.5 Tw; (ii) beschikbaarheid van benodigde gegevens; (iii) redelijkheid ivm kosten van terugbetaling vs hoogte van het terug te betalen bedrag; en (iv) regresrecht op overige schakels in de keten. KPN verzoekt dan ook om in de tekst van dit artikel en/of de MvT duidelijk te maken dat ook over deze onderwerpen nadere regels gesteld kunnen worden, dan wel die nadere regels al nu in het voorstel op te nemen. De voorkeur gaat vanzelfsprekend uit naar de laatstgenoemde mogelijkheid.

9. UNIVERSELE DIENSTVERLENING (HOOFDSTUK 9 Tw)

Als gevolg van de gewijzigde universele dienstrichtlijn wordt de universele dienstverlening zoals omschreven in artikel 9.1 Tw niet alleen redactioneel maar ook inhoudelijk gewijzigd. Zo wordt de mogelijkheid gecreëerd om de aansluiting op het netwerk en het verzorgen van de openbare telefoondienst aan afzonderlijke partijen op te dragen en worden diensten en voorzieningen voor eindgebruikers met een handicap onder de werking van de universele dienst gebracht.

KPN B.V. is op grond van overgangsrecht (artikel 20.1 Tw) aangewezen om de UD diensten uit het eerste lid van artikel 9.1 Tw te verzorgen. Dat betekent dat wijzigingen in artikel 9.1, eerste lid, automatisch leiden tot wijzigingen in de omvang van de UD verplichtingen voor KPN. Dit geldt ook voor geheel nieuwe universele diensten zoals diensten en voorzieningen voor gehandicapten. Dit is niet in overeenstemming met de systematiek van opdrachtverlening zoals in de UD richtlijn voorgeschreven en vermoedelijk ook niet de bedoeling van de wetgever. Wij stellen daarom voor om in nieuw overgangsrecht te regelen dat het nieuwe artikel 9.1 Tw niet eerder inwerking treedt dan nadat de aanwijzingsprocedure uit artikel 9.2 Tw is toegepast. Hiermee blijft de huidige universele dienstverplichting voor KPN in stand totdat er een aanwijzingsprocedure heeft plaatsgevonden.

Diensten en voorzieningen voor gehandicapte gebruikers

KPN verzorgt op dit moment een teksttelefoondienst. Deze dienst maakt het mogelijk voor doven/slechthorenden om via een fysiek bemiddelingspersoon te telefoneren met mensen zonder handicap. De teksttelefoondienst is kostbaar, draait op een sterk verouderd platform en maakt gebruik van oude randapparatuur welke in het verleden door ziektekostenverzekeraars werden vergoed. Het gebruik van de dienst neemt al jaren af en modernere communicatievormen, zoals chat en realtime text nemen toe.

Het is zeer de vraag of het in het belang is van gehandicapte gebruikers om dergelijke diensten onder het rigide regime voor universele dienst te brengen. Deze diensten kunnen ook, zoals in het verleden, buiten de Telecommunicatiewet om worden bekostigd, bijvoorbeeld uit de ziektekosten. Dit biedt betere mogelijkheden om uiteenlopende diensten te bevorderen die beter aansluiten bij de verschillende behoeften van gehandicapten. Het biedt meer flexibiliteit ten aanzien van het subsidiëren van innovatieve diensten. Het kan er tevens toe leiden dat de beschikbaar te stellen middelen ten goede komen aan een verscheidenheid

aan diensten van gespecialiseerde aanbieders, in plaats van bij slechts enkele uniforme diensten van telecomoperators. De Universele dienst richtlijn dwingt lidstaten niet tot het onder een UD regime brengen van diensten en voorzieningen voor gehandicapten en laat daarmee de mogelijkheid om efficiëntere methoden te kiezen.

Overdracht van het aansluitnet van een aangewezen aanbieder

Artikel 9.5 Tw van het voorontwerp introduceert een zeer wezenlijke beperking van het eigendomsrecht van een aanbieder die is aangewezen om universele diensten te verzorgen. Het is de aangewezen aanbieder niet toegestaan een belangrijk deel of het geheel van zijn aansluitnetwerk over te dragen dan nadat hiervoor toestemming van de Minister is verkregen. Het nieuwe artikel 8, derde lid, van de UD richtlijn bepaalt slechts dat een voornemen tot overdracht aan de nationale regelgevende instantie moet worden gemeld, zodat eventueel voorwaarden kunnen worden opgelegd. Het wetsontwerp dient in overeenstemming met de richtlijn te worden gebracht.

Implementatie in lagere regelgeving

Verskillende nieuwe bepalingen uit de universele dienstrichtlijn maken aanpassingen in lagere regelgeving noodzakelijk. Deze teksten maken echter geen deel uit van het huidige wetsvoorstel en kunnen we nu dus niet becommentariëren. We nemen aan dat de gelegenheid daartoe in een latere fase – ruim voor inwerkingtreding – alsnog zal worden gegeven.

10. PRIVACY (HOOFDSTUK 11 Tw)

Ten aanzien van dit hoofdstuk gelden in sterke mate de in de inleiding genoemde punten (geharmoniseerde implementatie, zowel in de wet als in lagere regelgeving, en het hantieren van redelijke invoeringstermijnen). Meer in detail kunnen de volgende opmerkingen worden gemaakt.

Artikel 11.1: definitie locatiegegevens

In het voorontwerp is de definitie van 'locatiegegevens' gewijzigd. De wijziging is bedoeld om aan te geven dat locatiegegevens niet alleen in een elektronisch communicatienetwerk, maar ook in een elektronische communicatiedienst kunnen worden verwerkt. Ten aanzien van deze wijziging merkt KPN op dat de voorgestelde definitie te ruim geformuleerd is, hetgeen kan leiden tot een onbedoeld brede uitleg van deze bepaling. In dat geval zou kunnen worden gesteld dat ook gegevens voortkomend uit dienstplatformen onder de definitie vallen. Dat voert veel te ver. KPN is van mening dat de bedoeling en daarmee de omschrijving van het begrip locatiegegevens dient te worden beperkt tot de locatiegegevens afkomstig van elektronische communicatienetwerken in beheer van de aanbieder.

Artikel 11.3: verplichting om maatregelen te treffen om veiligheidsrisico's te beheersen en continuïteit en integriteit van diensten te waarborgen

In artikel 11.3 van het voorontwerp is een drietal technische en organisatorische maatregelen opgenomen die aanbieders in elk geval moeten nemen in het kader van de veiligheid en beveiliging van de aangeboden netwerken en diensten. Daarnaast is in artikel 11.3, vierde lid, aangegeven dat bij of krachtens algemene maatregel van bestuur nadere verplichtingen en beperkingen kunnen worden opgelegd. De in lid 4 opgenomen mogelijkheid om nadere verplichtingen en beperkingen op te leggen gaat verder dan hetgeen in de Richtlijn is opgenomen. De Richtlijn bepaalt immers dat bevoegde nationale instanties 'genomen maatregelen kunnen controleren en aanbevelingen kunnen formuleren over beste praktijken en het veiligheidspeil dat met deze maatregelen moet worden gehaald.' Het is onduidelijk waarom voor afwijking van de Richtlijn is gekozen. Als gevolg van deze afwijking in lid 4, gaan de nadere uitwerking en consequenties van het gehele artikel 11.3 verder dan bedoeld in de Richtlijn, waarin juist de aanbieder uiteindelijk een keuzevrijheid wordt gelaten bij de invulling van zijn verplichting tot het nemen van maatregelen. De mogelijkheid om bij AMVB aanbevelingen te formuleren om te komen tot een bepaald veiligheidspeil voert veel minder ver dan het opleggen van verplichtingen en beperkingen ten behoeve van veiligheid en beveiliging. KPN verzoekt de wetgever het voorstel op dit punt te wijzigen en aan te sluiten bij de letterlijke tekst van de Richtlijn.

Met implementatie van bij algemene maatregel van bestuur nader op te leggen verplichtingen zijn mogelijk investeringen, zowel in tijd als in geld, gemoeid. In verband daarmee verzoekt KPN te voorzien in een redelijke overgangstermijn.

Artikel 11.3a: informeren over en vragen van ondubbelzinnige toestemming voor het gebruik cookies, webtaps, spionagesoftware of soortgelijke programmatuur

De voorgestelde bepaling artikel 11.3a behelst een regeling die er op neer komt dat voor het plaatsen van cookies, webtaps, spionagesoftware of soortgelijke programmatuur steeds voorafgaande 'ondubbelzinnige toestemming' van de gebruiker vereist. KPN merkt op dat m.n. cookies veelal een noodzakelijke en nuttige functie vervullen. Regelgeving omtrent het gebruik van cookies zou geen vermindering van de effectiviteit van het internet en gebruiksgemak voor de eindgebruiker tot gevolg mogen hebben. Dat cookies een noodzakelijke en nuttige functie hebben wordt in de toelichting op het voorontwerp onderkend. Daarnaast wordt in de toelichting aangegeven dat de wijze waarop toestemming voor het plaatsen van cookies moet worden gevraagd zo gebruiksvriendelijke moet zijn. Gelet hierop begrijpt KPN niet waarom in de huidige ontwerp tekst is gekozen voor het opleggen van een verplichting om 'ondubbelzinnige' toestemming te vragen, waarbij bovendien geen enkel onderscheid wordt gemaakt tussen het vragen van toestemming voor het gebruik van cookies ter bevordering van de effectiviteit en het gebruik van websites en cookies die louter bestemd zijn voor het vergaren van (marketing)informatie. Voor beide vormen van gebruik is bepaald dat voorafgaande ondubbelzinnige toestemming vereist.

Het vragen van ondubbelzinnige toestemming lijkt te impliceren dat steeds wanneer een cookie wordt geplaatst aan de eindgebruiker expliciet de vraag zal moeten worden gesteld of hij daarmee akkoord is. Pas nadat de eindgebruiker zijn akkoord heeft gegeven zou de cookie kunnen worden geplaatst. Zoals hiervoor aangegeven begrijpt KPN niet goed waarom voor deze vorm van toestemming is gekozen. Het vragen van ondubbelzinnige toestemming op grond van de Richtlijn is niet voorgeschreven. De Richtlijn spreekt immers niet van ondubbelzinnige toestemming maar van toestemming. Toestemming kan – anders dan

ondubbelzinnige toestemming – bijvoorbeeld ook blijken uit het feit dat een gebruiker die geïnformeerd is over het gebruik van cookies op een bepaalde site en de mogelijkheid om die cookies te verwijderen, niettemin gebruik maakt van die site en zijn browserinstellingen niet zodanig aanpast dat cookies worden geweigerd. Gelet op de tekst van de Richtlijn, het uitgangspunt van volledige harmonisatie en het in de toelichting op het voorontwerp uitgangspunt van gebruiksvriendelijkheid, is KPN van mening dat het in het voorontwerp opgenomen vereiste van ondubbelzinnige toestemming geschrapt zou moeten worden. Indien al een eis van ondubbelzinnige toestemming wordt overwogen zou die uitsluitend kunnen gelden voor die cookies die geplaatst worden louter met als doel het vergaren van (marketing)informatie.

Daarnaast valt op dat de verantwoordelijkheid voor het vragen van toestemming ten onrechte volledig bij de houder van de website wordt gelegd. De verantwoordelijkheid voor het vragen van de toestemming zou in de eerste plaats gelegd moeten worden bij degene die de cookie plaatst. Dit is niet in alle gevallen de houder van de website.

KPN wijst er tenslotte ook hier op dat het vragen van toestemming niet van de ene op de andere dag zal zijn geregeld en verzoekt om die reden om te voorzien in een redelijke overgangstermijn.

Artikel 11.3b: verplichting om veiligheidsinbreuken bij college en aan betrokken gebruikers te melden

Artikel 11.3b bevat de verplichting voor aanbieders van elektronische communicatiediensten om veiligheidsinbreuken (die leiden tot verlies, ongewild vrijkomen, diefstal of misbruik) met betrekking tot persoonsgegevens onverwijld te melden aan het college en aan de betrokken gebruikers.

Ten onrechte is hierbij geen enkele nuance aangebracht met betrekking tot de aard van de veiligheidsinbreuk. De tekst van het voorontwerp zou er toe kunnen leiden dat iedere inbreuk, hoe gering ook, gemeld moet worden. Het voorontwerp gaat hierin ten onrechte verder dan de Richtlijn. Immers, de Richtlijn koppelt de verplichting aan de inbreuk die 'waarschijnlijk ongunstige gevolgen zal hebben', terwijl het voorontwerp de verplichting koppelt aan de inbreuk die 'naar verwachting nadelige gevolgen heeft of kan hebben'.

Daargelaten dat het lastig, zo niet onmogelijk, zal zijn om te garanderen dat altijd in alle gevallen te achterhalen is of zich een veiligheidsinbreuk heeft voorgedaan die mogelijk gevolgen kan hebben voor een gebruiker, wijst KPN er op dat de hier voorgestelde meldingsplicht aan betrokkenen tot onaanvaardbaar hoge kosten kan leiden. In dat kader is van belang dat een veiligheidsinbreuk, hoewel wellicht van geringe ernst, grote groepen klanten kan betreffen. Daarmee zullen de kosten hoog oplopen. KPN wijst er tenslotte ook hier op dat implementatie van deze verplichting niet van de ene op de andere dag zal zijn geregeld en verzoekt om die reden om te voorzien in een redelijke overgangstermijn.

11. CONTINUÏTEIT (HOOFDSTUK 11A Tw)

De implementatie in dit hoofdstuk van de artikelen 13bis en 13ter van de Kaderrichtlijn komt op hoofdlijnen overeen met de tekst van de richtlijnbevestigingen, maar voegt daar enkele interpretaties en verplichtingen aan toe (zoals het expliciet benoemen van technische storingen en stroomuitval in artikel 11a, tweede lid, van het voorontwerp). In combinatie met de open delegatiebepalingen kan dat ertoe leiden dat toekomstige lagere regelgeving

veel verder met de bedrijfsvoering van aanbieders zal ingrijpen dan noodzakelijk en dan elders in de EU zal gebeuren. De situaties waarop dit artikel doelt laten zich vaak niet tevoren goed inschatten en meer gedetailleerde regels bergen het gevaar in zich dat ze onnodige lasten meebrengen, waarvan de effectiviteit zeer twijfelachtig is. Aanbieders zelf hebben het grootste belang bij continuïteit van dienstverlening, al was het maar omdat hun inkomsten daarvan afhankelijk zijn. De noodzakelijke terughoudendheid met het opstellen van nadere regels zou in de tekst (of desnoods in de toelichting) tot uitdrukking moeten komen. Die regels zouden niet verder moeten gaan dan noodzakelijk in verband met correcte implementatie van Europese voorschriften.

12. OVERGANGSRECHT EN INVOERINGSTERMIJNEN

In het voorontwerp ontbreken ten onrechte bepalingen van overgangsrecht. Bij de wet – en via de delegatiebepalingen zeker ook in lagere regelgeving – worden normen gesteld die niet zonder overgangsregeling kunnen worden toegepast, zoals hierboven reeds werd geconstateerd ten aanzien van de gewijzigde bepalingen van hoofdstuk 9 (in verband met artikel 20.1 Tw).

Tevens dient in de wet het bepaalde in artikel 9bis Kaderrichtlijn te worden geïmplementeerd. Op grond van het eerste lid van dit artikel moet het mogelijk zijn dat vergunninghouders – van vergunningen die gerekend vanaf 25 mei 2011 nog vijf jaar lopen – om een verzoek in te dienen bij (in Nederland) de Minister om die vergunningen aan te laten passen aan de uitgangspunten van de nieuwe richtlijnen (onder meer techniekonafhankelijkheid). Dat is niet alleen een instructie aan de lidstaat, maar ook een recht van de burgers tegen de lidstaat en daarom dient die bepaling geïmplementeerd te worden.

Van de gelegenheid zou gebruik moeten worden gemaakt om in artikel 20.1 de naam van de vennootschap 'KPN B.V.' correct weer te geven. Sinds 1 januari 2007 is dat de statutaire naam van de vennootschap die voordien KPN Telecom B.V. heette. De Telecommunicatiewet is daarop tot op heden ten onrechte niet aangepast.

Ten aanzien van de wet mist KPN in artikel VI van het voorontwerp een bepaling op grond waarvan de wet in gedeelten, of met verschillende invoeringsdata in werking zou kunnen treden. Het is zeer aannemelijk dat in de thans nog niet bekende lagere regelgeving verplichtingen zullen komen te staan die niet zonder een geruime invoeringstermijn in werking kunnen treden. Dat geldt voor alle bepalingen die een directe invloed hebben op uitingen van marktpartijen naar klanten, contractuele voorwaarden etc. De ervaring leert dat de (definitieve versie van) lagere regelgeving veelal pas op het moment van publicatie van de wet in het Staatsblad bekend wordt en daarna kan pas met de feitelijke invoering van dergelijke verplichtingen worden gestart. Het is dan ook noodzakelijk om voor verschillende verplichtingen langere invoeringstermijnen mogelijk te maken. In het bijzonder geldt dit voor de wijzigingen en verplichtingen die voortvloeien uit de hoofdstukken 7, 11 en (nog niet eens inhoudelijk bekend) 11A.

Zo zou – als voorbeeld – voor de wijziging van artikel 11.3 een invoeringstermijn van minimaal 9 maanden nodig zijn om de in het voorstel genoemde maatregelen te treffen. Aangezien daarnaast door lagere wetgeving nadere invulling en wellicht nadere verplichtingen kunnen worden opgelegd, kunnen aanbieders pas na het definitief worden van deze lagere regelgeving vaststellen welke redelijke termijn hiervoor daadwerkelijk benodigd is, zoals – wederom slechts als voorbeelden – bij de wijzigingen van bijvoorbeeld de artikelen 7.2, 7.3, 7.3d en 7.4a. Ook voor de artikelen 11.3a en 11.3b van het voorontwerp geldt dat het im-

plementeren van de verplichtingen niet van de ene op de andere dag geregeld kan zijn. Het wetsvoorstel verplicht aanbieders tot het nemen van verstrekende maatregelen ten opzichte van hun bestaande en nieuwe klanten als ook van samenwerkende bestaande en nieuwe partners. De verplichtingen zoals die thans in het ontwerp zijn opgenomen vereisen een redelijke overgangstermijn van ten minste 12 maanden.

KPN is graag bereid om de in dit document gegeven reactie nader toe te lichten.